

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

***ЄВРОПЕЙСЬКІ
ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ***

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

№ 8 – 2017

Рекомендовано Вченою радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 3 від 26 жовтня 2017 р.)

Європейські історичні студії: науковий журнал. – № 8. – К., 2017. – 309 с.

УДК 94

Тематика згідно з галуззю науки «07.00.00 – Історичні науки» відповідно до чинного переліку галузей наук. Висвітлюються європейські інтеграційні процеси, зовнішня політика країн Європейського Союзу, євроінтеграція України, європейська історія та міжнародні відносини.

Редакційна колегія

Машевський О. П. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка) (голова редколегії)
Мартинов А. Ю. д-р іст. наук, проф. (Інститут історії України НАНУ) (заступник голови редколегії)
Купчик О. Р. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка) (заступник голови редколегії)
Пількевич В. О. к.і.н., ас. (КНУ імені Тараса Шевченка) (відповідальний секретар)
Банті Р. доктор філософії (Історія) (Міністерство освіти Ізраїлю, Єрусалим, Ізраїль)
Гасимли М. Джафар огли – д-р іст. наук, проф. (Бакинський Державний Університет, Азербайджан)
Добронські А. Ч. д-р габілітований, проф. (Університет м. Білосток, Республіка Польща)
Дьомін О. Б. д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. Мечникова)
Іванов О. Ф. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Капелюшний В. П. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Кожокару Л. Д. д-р іст. наук, доц. (Державний університет Молдови, Кишинів, Молдова)
Малько В. доктор філософії (Історія) (Каліфорнійський університет, Фресно, США)
Миронович Є. д-р габілітований, проф. (Університет м. Білосток, Республіка Польща)
Мордвінцев В. М. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Патриляк І. К. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Руккас А. О. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Сава-Чайка Е. д-р габілітований (Вища школа міжнародних відносин і американістики, Варшава)
Слюсаренко А. Г. д-р іст. наук, проф., акад. НАПН України (КНУ імені Тараса Шевченка)
Ставнюк В. В. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Хакамієс П. д-р іст. наук, проф. (Університет Турку, Фінляндія)
Щербак М. Г. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Яровий В. І. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)

Рекомендовано Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка до поширення через мережу Інтернет

Електронний журнал Європейські історичні студії включений до переліку електронних фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук за спеціальністю «історичні науки».

(Наказ МОН України від 09.03.2016 № 241 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 25 лютого 2016 року»)

Рецензенти :

Космина В. Г. д-р іст. наук, проф. (Дипломатична Академія МЗС України)
Пронь С. В. д-р іст. наук, проф. (Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика)

Адреса редакційної колегії:

01601, Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
Тел. (044) 239 34 24, e-mail: european_studies@ukr.net , olegmashev@ukr.net Сайт журналу: <http://www.eustudies.history.univ.kiev.ua>

Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Видавець: історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
Періодичність наукового видання – тричі на рік

Recommended by the Academic Council of historical faculty Kyiv National Taras Shevchenko University to spread through the Internet (Protocol № 3 of October 26, 2017)

European historical studies: scientific journal. – № 8. – К., 2017. – 309 p.

UDK 94

Topics under the branch of science "07.00.00 – Historical sciences" according to the current list of sciences. Highlights European integration processes, foreign policy of the European Union, the European integration of Ukraine, European history and international relations.

Editorial board

Mashevskiy O. P. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University) (Chairman of Editorial Board)

Martynov A. Y. Sc. D. (History), Professor (Institute of History of Ukraine NASU) (Deputy Chairman of Editorial Board)

Kupchik O. R. Ph.D. (History), associate professor (Kyiv National Taras Shevchenko University) (Deputy Chairman of Editorial Board)

Pilkevich V. O. Ph.D. (History), assistant professor (Kyiv National Taras Shevchenko University) (executive secretary)

Banti R. Ph.D (History), Ministry of Education of Israel, Jerusalem, Israel)

Gasimli M. Jafar oglu Sc. D. (History), Professor (Baku State University, Azerbaijan)

Dobronski Charles A. Sc. D. (History), Professor. (University of Bialystok, Poland)

Demin O. B. Sc. D. (History), Professor (Odessa Mechnikov National University)

Ivanov O. F. Ph.D. (History), associate professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Kapelushnyi V. P. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Cojocaru L. D. Sc. D. (History), associate professor (State University of Moldova, Chisinau, Moldova)

Malko W. Ph.D. (History), associate professor (University of California, Fresno, United States)

Myronovych E. Sc. D. (History), Professor (University of Bialystok, Poland)

Mordvintsev V. M. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Patryliak I. K. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Rukkas A. O. Ph.D. (History), associate professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Sawa-Czajka E. Sc. D. (History), The Academy of International Relations and American Studies (Warsaw, Poland)

Slyusarenko A. G. Sc. D. (History), Professor, Acad. NAPS Ukraine (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Stavnyuk V. V. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Hakamies P. Sc. D. (History), Professor (University of Turku, Finland)

Shcherbak M. G. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Yaroviy V. I. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National Taras Shevchenko University)

Recommended by Academic Council of the Faculty of History,

Kyiv National Taras Shevchenko University to spread through the Internet

Electronic journal European historical studies is included in the list of professional electronic journals of Ukraine, in which can be published results of dissertations for degree of doctor and candidate of sciences, speciality "historical science".

(Order of Ministry of education Ukraine from 09.03.2016 № 241 "On Approval of decisions concerning the Certifying Board of the Ministry of academic councils of 25 February 2016")

Reviewers:

Kosmyna V. G. Sc. D. (History), Professor (Diplomatic Academy of Ukraine)

Pron S. V. Sc. D. (History), Professor (Pylyp Orlyk International Classical University)

Editorial address:

01601, Kyiv, Vladimirska str., 60, Kyiv National Taras Shevchenko University, Faculty of History, Department of Modern and Contemporary History of foreign countries

Phone: (044) 239 34 24, e-mail: european_studies@ukr.net , olegmashev@ukr.net

Web-page: <http://www.eustudies.history.univ.kiev.ua>

Founder: Kyiv National Taras Shevchenko University

Publisher: Faculty of History, Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries

Frequency of scientific journal – three times a year

УДК 94(4)

Володимир Шатоха

доктор технічних наук, професор

Національна металургійна академія України, м. Дніпро

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ЛІДЕРСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ЗАПОБІГАННІ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Анотація. Роль Європейського Союзу у формуванні міжнародної політики з запобігання зміни клімату розглянуто у історичному контексті подолання розбіжностей у підходах до втілення завдань сталого розвитку між ЄС, США, Китаєм і деякими іншими впливовими державами. Показано, що процеси визначення міжнародної кліматичної політики сьогодні мають більш поліцентричний характер ніж під час укладання Рамкової конвенції зі зміни клімату ООН у 1992 році. Спроможність пристосовуватися до нового контексту, укладати коаліції та досягати компроміси з широким колом гравців мала визначальне значення для збереження впливу ЄС на міжнародну політику у сфері клімату. Незважаючи на не завжди сприятливі внутрішні та зовнішні чинники, протягом чверті сторіччя ЄС зумів зберегти лідерські позиції та неодноразово сприяв підвищенню амбітності глобальних кліматичних завдань шляхом прийняття власних високих зобов'язань зі скорочення викидів парникових газів та запровадження відповідних політичних інструментів. ЄС та його члени зіграли вирішальну роль у забезпеченні безперервності міжнародного кліматичного процесу протягом впровадження Кіотського протоколу та у укладанні Паризької угоди, що визначатиме міжнародний режим у сфері клімату після 2020 року. Запобігання глобальній зміни клімату є складним не тільки в технологічному та соціально-економічному аспектах, але й у сенсі політичного втілення, тож лідерство ЄС у цій сфері залишається дуже важливим.

Ключові слова: Європейський Союз, лідерство, запобігання зміни клімату, парникові гази, Кіотський протокол, Паризька угода

Політика з запобігання зміни клімату дедалі впливовіше формує шляхи соціально-економічного розвитку на глобальному, національному і регіональному рівнях. Розуміння політики ЄС у цій сфері важливе з огляду на необхідність впровадження інструментів для виконання завдань, взятих згідно з Паризькою угодою [1], актуальність чого підкреслено у Енергетичній стратегії України до 2035 року [2]. Роль ЄС у глобальній кліматичній політиці висвітлено в історичному контексті в роботах [3-6]. Втім, наявні дослідження охоплюють історичні періоди фрагментовано та не враховують нові геополітичні виклики. У вітчизняній літературі тема, що розглядається, практично не досліджена.

Метою роботи є цілісний аналіз ролі ЄС у міжнародних кліматичних процесах з урахуванням нових викликів, що постали після набуття чинності Паризькою угодою. Дослідження виконано в рамках проекту «Європейське лідерство у запобіганні клімату» (564689-EPP-1-2015-1-UAEPPIMO-MODULE), що фінансується Європейською Комісією за програмою Erasmus+ Jean Monnet Modules Programme.

З 1990 року, відколи ЄС виступає як гравець у міжнародній кліматичній політиці, світ і роль ЄС у ньому змінилися. Зокрема, частки ЄС та США у світових викидах парникових газів (ПГ) скоротилися з 19,3% до 9,6% та з 22,2% до 15,0%, а частки Китаю та Індії зросли з 10,7% до 29,5% та з 2,9% до 6,6%, відповідно [7]. Змінився баланс фінансової потужності: частка ЄС у світовому ВВП, розрахованому на базі паритету купівельної спроможності, скоротилася з 27,6% до 16,9%. У 1990 році до першої десятки країн за ВВП входили Німеччина, Франція, Італія та Великобританія, а у 2015 - лише Німеччина, частка якої у світовому ВВП впала удвічі. Частка Китаю при цьому зросла більше ніж учетверо, а Індії – удвічі [8].

У 1990-ті роки кліматична політика визначалася під впливом провідних держав-лідерів. У 2000-ті роки світ стає більш поліцентричним. Виникають вагомі гравці місцевого, регіонального, національного, наднаціонального і міжнародного рівнів, а також суспільні та приватні організації з власними перевагами щодо майбутнього кліматичного режиму [9]. Набуло розвитку національне законодавство з питань клімату та з'явилися органи з його втілення. Виникла безліч міжнародних угод та ініціатив. Активізувалися промислові компанії з різних галузей економіки. Міжурядова співпраця в сфері клімату вийшла за межі Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (далі - UNFCCC, United Nations Framework Convention on Climate Change) і включає Монреальський протокол з захисту озонового шару, Міжнародну організацію цивільної авіації, Міжнародну морську організацію, "велику двадцятку" G20 тощо.

Робота [10] пропонує таку типологію лідерства в кліматичній дипломатії:

- *Структурне лідерство* використовує мотивацію, засновану на політичній та економічній міці. Важлива не лише загальна політична впливовість, але й вагомість економічного ресурсу, що може бути залучений для запобігання зміни клімату.
- *Інструментальне лідерство* застосовує дипломатію для створення переможних коаліцій та досягнення консенсусу. Воно має запобігати виникненню блокуючих коаліцій, здатних зашкодити прийняттю бажаних рішень.
- *Спрямовуюче лідерство* використовує ідеї та власні досягнення для впливу на підходи інших країн в сенсі бажаного та можливого.

Лідерство ЄС у кліматичній політиці частково структурне, зважаючи на його міжнародний політичний авторитет в екологічній сфері. Воно також інструментальне - ЄС неодноразово доводив дипломатичну майстерність і здатність урівноважувати внутрішні розбіжності між країнами-членами. Застосовує ЄС і спрямовуючий тип лідерства, ставлячи собі на вирішальних

етапах "високу планку" зобов'язань, що сприяє підвищенню амбітності завдань, взятих іншими країнами.

Запобігання зміни клімату потребує технологічних інновацій та модернізації, а ЄС є лідером у володінні необхідними технологіями і у впровадженні політичних та фінансових інструментів у сфері клімату, що підсилює вагомість його позиції на міжнародній арені. Частка європейців у винаходах з потенціалом для запобігання зміни клімату, запатентованих у світі з 1995 року, становить 18%, а у патентах, захищених принаймні у двох юрисдикціях (тобто з вищим потенціалом), - 40%. Дослідження свідчать про тісний зв'язок між кількістю таких патентів і питомими викидами ПГ на одиницю ВВП [11]. Втім, зважаючи на динаміку розвитку і відносно ранню фазу науково-технологічних розробок, у цій галузі ще існує значний простір для конкуренції – насамперед з Японією, США, Кореєю і Китаєм [9].

Щодо інвестицій у відновлювальну енергетику ЄС дещо поступився лідерством: його частка у глобальних інвестиціях до цієї галузі впала з 50% у 2010 році до менш ніж 20% у 2015 році. У 2015 році інвестиції ЄС у цю галузь скоротилися на 21% відносно 2014 року, у той же час в США вони за цей час зросли на 19%, а в Китаї – на 17% [12].

Протягом 70-80-х років США були лідером у формуванні екологічної політики і одними з перших ратифікували UNFCCC, але їх міжнародна політика у сфері клімату згодом стала заручником внутрішньої політичної ситуації з цього питання. В цей час ЄС перебрав роль лідера на вирішальних етапах міжнародного кліматичного руху.

Для ЄС визначення кліматичної політики включає не лише роботу з зовнішніми партнерами, але й з наднаціональними та національними гравцями в середині союзу. Маастрихтський договір [13, с. 191] розширив права ЄС щодо запобігання зміни клімату, але збереження суверенітету країн-членів у сфері енергетичної політики ускладнює координацію ключових питань [3]. Тим не менш, ЄС розробив і впровадив політичні рішення, програми та інструменти,

які висунули його в авангард міжнародних зусиль у цій сфері.

Реагуючі на прийняття деякими європейськими країнами добровільних завдань з обмеження викидів ПГ, у 1990 році міністри з енергії та навколишнього середовища ЄС анонсували спільне прагнення стабілізувати викиди ПГ до 2000 року на рівні 1990 року. Це поклало початок дій ЄС у сфері клімату у якості консолідованого гравця.

У 1995 році у Берліні на першій Конференції сторін UNFCCC - COP1 (Conference of the Parties) ЄС наполіг на запровадженні міжнародної угоди і задав тон переговорам пропозицією про те, аби розвинуті країни зобов'язалися скоротити викиди ПГ у 2010 році на 15% відносно 1990 року. США відстоювали скромнішу ціль стабілізації викидів на рівні 1990 року і наполягали, щоб країни, що розвиваються, передусім Китай та Індія, теж брали кліматичні зобов'язання. Однак, ЄС відстояв диференційовану відповідальність для розвинутих країн і країн, що розвиваються. Хоча зрештою ЄС15 прийняв менш амбітне зобов'язання скоротити викиди в період 2008-2012 років на 8% відносно 1990 року, своїм прикладом він змусив інші країни піти далі, ніж вони прагли [3]. Цю колективну ціль було розподілено між країнами-членами ЄС з урахуванням прогнозу економічного розвитку, структури енергобалансу, промислової інфраструктури тощо [14].

На COP3 (Киото 1997 р.) було укладено Киотський протокол (КП), згідно з яким країни з Додатку I (тобто розвинуті) мали скоротити викиди ПГ на 5–8% в період 2008–2012 років відносно рівня 1990 року. Понад 150 країн, що розвиваються, були звільнені від обов'язку скорочувати викиди, що ознаменувало успіх дипломатії ЄС, а протягом наступних восьми років, поки КП набрав сили у 2005 році, саме лідерство ЄС стало рятівним для його запровадження.

На COP6 (Гаага, 2000 р.) США запропонували внести до КП можливості виконання зобов'язань шляхом обліку «стоків вуглецю» (поглинання CO₂ біомасою) та розвитку атомної енергетики, але ЄС був проти надання США

преференцій, які дозволяли б виконувати зобов'язання, фактично не скорочуючи викиди. Внаслідок твердої позиції Данії та Німеччини компромісні положення було відкинуто і переговори фактично провалилися [15]. Втім, відновлення переговорів на COP6-bis у Бонні мало наслідком, зокрема, досягнення угоди про так звані «гнучкі механізми»¹ та стоки вуглецю.

Прагнення залучити США до КП коштувало ЄС згоди на гнучкі механізми – елемент неоліберальної ринкової концепції, за який виступали провідні економісти. Альтернативою цьому було запровадження податку на викиди ПГ, проти чого виступало промислове лобі ЄС. Різниця між торгівлею викидами та податком на них полягає у тому, що у першому випадку – за рахунок оптимізації управління правами на викиди – є можливість їх не скорочувати, а у другому уряд може використати податкові надходження для пом'якшення інших податків, розвитку відновлювальних технологій тощо [16].

Залучення гнучких механізмів було не лише наслідком політичного тиску США але пов'язане з інтересами інших країн. Країни колишнього СРСР, де викиди ПГ значно поменшали внаслідок падіння виробництва, згідно з КП мали принаймні не перевищувати викиди 1990 року, що надавало можливість залучення понад 10 млрд дол США інвестицій через гнучкі механізми [17]. ЄС тривалий час був проти м'яких вимог КП для Росії та України, що деякі дослідники [6] вважають контрверсійним, зважаючи на зменшення власних зобов'язань ЄС зі скорочення викидів.

У 1997 році Сенат США резолюцією Бірда-Хагеля заборонив участь у міжнародних угодах, які не вимагають скорочення викидів ПГ у країнах, що розвиваються, а отже могли би нанести шкоду економіці США. Тому, хоча КП і був підписаний Президентом Клінтоном, його не було навіть подано на ратифікацію до Сенату. Президент Буш, попри заяви про серйозне ставлення до

---

¹ Завдяки так званим гнучким механізмам розвинуті країни можуть виконувати свої зобов'язання шляхом впровадження заходів у інших країнах. Це дозволяє скорочувати глобальні викиди ПГ меншим коштом та сприяє трансферу технологій.

зміни клімату, був противником КП, позаяк, за його висловом, "він робить виключення для 80% світу, у тому числі для найбільш населених центрів, таких як Китай та Індія, і може завдати серйозної шкоди США» [18]. Отже, домігшись включення гнучких механізмів до КП, США за кінцевим рахунком до нього не приєдналися.

Частка США у світових викидах ПГ країн Додатку I у 1990 році складала 36,1%, а ЄС – 24,2%. Для набуття сили КП частка його учасників у світових викидах ПГ мала скласти принаймні 55%. Отже ЄС мав залучити до ратифікації країни, загальна частка яких складала би не менше 30,8% світових викидів. Тобто ЄС мав, як мінімум, переконати Японію та Росію, викиди яких склали 8,5% і 17,4% від країн Додатку I, відповідно. Тим не менш, ЄС ратифікував КП у травні 2002 року.

В ході 1-го періоду впровадження КП (2008-2012) світ став разюче іншим, ніж у 1997 році, коли узгоджувався КП, не кажучи вже про відмінності стосовно 1992 року, коли укладалася UNFCCC. Недоліки КП були очевидними, що вимагало поновлення зусиль для укладання нової міжнародної угоди, яка б краще віддзеркалювала сучасні геополітичні реалії. У роботі [3] визначено такі фундаментальні розбіжності в підходах до нової кліматичної угоди основних гравців міжнародних переговорів:

- *ЄС*: юридично зобов'язуюча всесвітня угода з чітко визначеними та науково обґрунтованими середньо- та довготерміновими завданнями зі скорочення викидів ПГ;

- *Китай*: всесвітня угода з юридичними зобов'язаннями для розвинутих країн та добровільними для країн, що розвиваються;

- *США*: угода з добровільними зобов'язаннями для всіх великих економік, включаючи країни, що розвиваються.

У 2007 році Єврокомісія закликала до обмеження потепління в межах 2°C відносно доіндустріальних часів, а Рада Європи анонсувала намір скоротити викиди ПГ у 2020 році на 20% відносно 1990 року з можливістю

підвищити показник до 30%, якщо інші розвинуті країни приймуть таке ж зобов'язання у рамках міжнародної угоди [19]. Зрештою, у якості зобов'язання ЄС у 2-му періоді впровадження КП було прийнято ціль 20%. ЄС зробив це коли жодна з розвинутих великих країн ще не оголосила зобов'язань, а неприєднання США до КП було очевидним. У 2008 році ця ціль стала частиною законодавства ЄС, а Пакет з клімату та енергії 2020 розподілив обов'язки зі скорочення ПГ між галузями і країнами-членами [20]. Заклик окремих країн ЄС на чолі з Великобританією підвищити ціль до 30% не мав успіху внаслідок протидії групи країн на чолі з Польщею. Деталі переговорів і політичних процесів в середині ЄС у контексті тогочасної фінансової кризи висвітлено в роботі [21]. Недостатня амбітність цілі 20% стала очевидною пізніше: у 2012 році ЄС скоротив викиди на 18 %, тобто завдання було майже виконано з випередженням на 8 років, а отже ЄС фактично зобов'язався стабілізувати викиди протягом десятиріччя. Це підірвало переговорні позиції ЄС на COP19 (Доха, 2012 р.), де ЄС не зміг сформувати коаліцію з розвинутими країнами [22, 23].

На COP13 (Балі, 2007 р.) ЄС закликав розвинуті країни скоротити спільні викиди принаймні на 30%, а країни, що розвиваються, – обмежити зростання викидів в рамках 15–30%. Перша ціль відображає стратегію взаємності, роблячи умовою підвищення власного завдання прийняття аналогічних зобов'язань іншими розвинутими країнами. Друга ціль засвідчила намір відійти від диференційованого підходу до розвинутих країн та країн, що розвиваються, залучивши Китай та Індію до дій з запобігання зміни клімату [4].

ЄС був беззаперечним лідером у період від укладання КП до COP13, що включало просування переговорного процесу, встановлення «високої планки» власним прикладом, постійну взаємодію та «побудову мостів» зі сторонами переговорів [4]. Втім, ЄС був менш успішним у створенні альянсів щодо формулювання пост-Кіотської угоди, не зумівши вчасно пристосуватися до зміни політичної ваги великих країн, зі світу, що розвивається.

COP15 (Копенгаген, 2009 р.) стала «політичним землетрусом» світової кліматичної дипломатії, знаменувала новий геополітичний порядок, крах лідерства ЄС і кризи ООН [9]. Пропозицію ЄС про нову, єдину для всіх глобальну юридично зобов'язуючу угоду було відхилено. За відсутності консенсусу, результатом COP15 стала політична заява, що не мала характеру юридичного міжнародного договору. Добровільні наміри зі скорочення викидів, визначені кожною країною самостійно, мали прийти на зміну європейському підходу з науково обґрунтованими юридичними зобов'язаннями та розкладами їх впровадження. Це відповідало політиці США і влаштовувало Китай, який не мав робити поступок і спромігся залишити диференційований підхід до розвинутих країн і країн, що розвиваються. Проти цих двох сил, сумарна кількість викидів яких в 4,5 рази перевищувала викиди ЄС, останній не мав шансів для просування своїх ідей щодо нової кліматичної угоди. Досвід COP15 засвідчив, що стратегія ЄС заснована на лідерстві силою власного прикладу добігла кінця. Розподіл сил в кліматичній політиці змінився, результатом чого стала необхідність створення стратегічних коаліцій [4].

Втім, напередодні COP16 (Канкун, 2010 р.) активна участь у «Картагенському діалозі з прогресивної дії», що поєднав 30 розвинутих країн з різних переговорних блоків, забезпечила відновлення лідерства ЄС і проклала шлях до укладання коаліцій [5]. Під час COP16 вперше ООН оголосила про прихильність до утримування глобального потепління в межах 2°C відносно доіндустріального рівня. Також було започатковано Зелений кліматичний фонд та інші інституції для підтримки країн, що розвиваються, з питань трансферу технологій, адаптації та відновлення тропічних лісів. ЄС разом з іншими розвинутими країнами зобов'язався надати 100 млрд дол США до 2020 року.

На COP17 (Дурбан, 2011 р.) ЄС утворив коаліцію з групою розвинутих країн та успішно просував переговори щодо юридично зобов'язуючої угоди. Більш того, ЄС зголосився прийняти участь у 2-му періоді впровадження КП. Завдяки цьому країни-учасники створили тимчасову робочу групу (Дурбанську

платформу), яка мала завершити роботу над новим договором у 2015 році. Вперше за 20-річну історію кліматичної дипломатії всі країни, включаючи основних емітерів, таких як США, Китай та Індія, погодилися взяти юридичні обов'язки зі скорочення викидів ПГ згідно з глобальною угодою, яка мала увійти у дію з 2020 року [4].

COP17 згадується як триумф європейської кліматичної дипломатії та відновлення лідерства ЄС завдяки переходу від спрямовуючого та ідейного лідерства до більш реалістичного підходу. Знизивши планку очікувань, ЄС збудував містки між учасниками переговорів. За визначенням [4], ЄС перетворився з лідера на «лідеатора» (від leader + mediator, тобто одночасно лідер і посередник), що дозволило прилаштуватися до нового геополітичного контексту. ЄС також уклав коаліцію з Альянсом малих острівних країн та з найбільш вразливими до глобального потепління африканськими країнами - активними але недостатньо потужними гравцями переговорного процесу. Альянс вимагав подовження терміну КП, запровадження в дію Зеленого кліматичного фонду та укладання дорожньої карти переговорів щодо нової угоди, яка включала б усі країни.

COP17 відбувалася у критичні часи коли 1-й період впровадження КП добіг кінця, Канада оголосила про вихід з КП, а Японія і Росія заявили, що не прийматимуть нових завдань. ЄС в цей історичний момент прийняв рішення взяти участь у 2-му періоді впровадження КП, гарантувавши тим самим безперервність кліматичного процесу.

На COP18 (Доха, 2012 р.) було визначено деталі 2-го періоду впровадження КП, що починався з 2013 року. Настійливість ЄС щодо подовження дії КП на 8 років забезпечила його тривання до 2020 року – тобто до запровадження нової угоди. Незважаючи на фінансову кризу, кілька країн-членів та Єврокомісія виділили 7 млрд € до кліматичних фондів на 2013-2014 роки, що перевищило внески двох попередніх років [24]. Але не все йшло за сценарієм ЄС: наприкінці 2012 року сформувалася група «країн, що

вважаються такими, які розвиваються» (Like-Minded Developing Countries), що не підтримували КП і просували можливість прийняття запланованих національно-визначених зобов'язань (далі – INDC, Intended Nationally Determined Contribution) різного рівня, зважаючи на те, що не всі вони мають бути юридично зобов'язуючими. До цієї групи з 25 членів увійшли Китай та Індія. Згодом позиція цієї групи дещо трансформувалася, але концепцію INDC було прийнято як частину нової кліматичної угоди, що не відповідало початковій позиції ЄС.

Незабаром після того як ЄС оголосив ціль скоротити викиди ПГ до 2030 року принаймні на 40% відносно 1990 року, у листопаді 2014 року, за місяць до COP20 (Ліма, 2014 р.), лідери США та КНР, виступили з безпрецедентною спільною заявою про прихильність до прийняття нової міжнародної угоди у 2015 році. Президент Обама анонсував скорочення викидів ПГ на 26-28% до 2025 року відносно 2005 року, а лідер КНР Сі Цзінпін, не визначивши конкретних показників, зауважив, що викиди ПГ в КНР сягнуть максимуму у 2030 році, після чого розпочнеться їх зменшення. Оскільки на ці дві країни припадало близько 45% світових викидів ПГ, ця подія стала викликом подальшому лідерству ЄС. Китай і далі продовжив перебирати на себе лідерство, заявивши на зустрічі G20 того ж року у Брісбені про створення Фонду співпраці "південь-південь" для допомоги у боротьбі зі зміною клімату країнам, що розвиваються.

Принциповим досягненням COP20 була згода сторін UNFCCC оголосити INDC протягом першого кварталу 2015 року, тобто заздалегідь до COP21 (Париж, 2015 р.). Це убезпечило прийняття нової кліматичної угоди та дозволило зосередитися на практичних аспектах (моніторинг, звітність, фінансові інструменти тощо). У 2015 році Європейська служба з зовнішніх питань розробила і запровадила план дій, що скоординував кліматичну дипломатію ЄС та країн-членів, які активно долучалися до двосторонньої дипломатії. Важливим досягненням стали спільні декларації Бразилії та

Німеччини, а також Франції та Китаю. Ці зусилля досягли кульмінації у формуванні так званої «високо-амбітної коаліції», до якої вже під час COP21 приєдналися Бразилія та США.

Великою мірою переговори щодо Паризької угоди відбулися з урахуванням внутрішніх проблем США. За наполяганням адміністрації Обами угоду було сформульовано так, аби уникнути необхідності узгодження в сенаті. Тому, на відміну від КП, Паризька угода не передбачає юридично зобов'язуючих завдань. Окрім того, не було запроваджено зобов'язань з фінансування кліматичних програм і компенсування бідним країнам втрат, спричинених зміною клімату. Втім, завдяки послідовній адаптації до міжнародного контексту, ЄС спромігся створити коаліції як у Дурбані, так і в Парижі та уник ізоляції на кшталт Копенгагенського саміту, зробивши вирішальний внесок у формулювання важливих аспектів договору [9].

На перебіг COP22 (Марракеш, 2016 р.) вплинули, серед інших, дві події. По-перше, Паризьку угоду було ратифіковано значно швидше, ніж очіувалося, й вона набула сили міжнародного закону 4.11.2016 р. - менш ніж за рік після узгодження. По-друге, президентом США було обрано Трампа, який у передвиборчій кампанії обіцяв переглянути зобов'язання щодо Паризької угоди та припинити платежі до Зеленого кліматичного фонду ООН. Втім, непередбачуваність наступної політики США лише пришвидшила ратифікацію Паризької угоди: країни-прибічники угоди робили все можливе для того, щоб вона набрала чинності до обрання нового президента США. Відзначаючи конструктивний характер COP22, Єврокомісар з питань клімату та енергії п. Кан'єте зазначив, що "Європа залишатиметься лідером на шляху до більш усталеної та конкурентоздатної економіки" [25].

Для виконання завдань Паризької угоди ЄС зміцнює власну стратегію у сфері клімату та енергії. Пакет законодавчих пропозицій "Чиста енергія для всіх європейців" [26], що включає пропозицію з реформування Європейської схеми торгівлі викидами (EU ETS), пропозицію про "Регулювання розподілу

зусиль", пропозицію про "Регулювання землекористування, зміни типу землекористування та лісництва" та пропозицію про зміни до Директиви з відновлювальної енергії, має стати частиною нового законодавства. Законодавчі процедури з реформування EU ETS розпочалися у червні 2015 - тобто до укладання Паризької угоди, інші ж було ініційовано вже після її ратифікації. За словами голови Ради з довілля Ради ЄС п. Еррера "Паризька угода є знаковим досягненням, але зараз ми маємо перетворити слова на дії" [27]. Враховуючи, що оновлені зобов'язання, згідно з п'ятирічним циклом, мають бути подані напередодні чергової COP 2020 року, ЄС вже розпочав політичні процеси на центральному та національних рівнях щодо підвищення амбітності завдань і впровадження інвестиційних програм з низьковуглецевих технологій. Отже, власним прикладом ЄС знов намагається вести за собою країни світу.

Викликом для ЄС стало рішення президента Трампа про вихід з Паризької угоди, про що було повідомлено ООН у серпні 2017 року із зазначенням, що Президент «є відкритим для повернення до участі в ній, якщо США зможуть визначити умови, більш сприятливі для них, їх бізнесу, їх працівників та їх платників податків» [29]. Це підриває досягнення переговорного процесу, кульмінацією якого була COP21.

Втім, Паризька угода регламентує неможливість виходу з неї протягом трьох років після набрання чинності, а процес виходу має тривати ще рік. Тобто, за збігом обставин, офіційне припинення участі США у ній можливе не раніше 5.11.2020 – наступного дня після завершення терміну президентства Трампа. Впливові міжнародні лідери, включаючи ЄС, Китай та Індію зробили заяви про продовження плану дій відповідно до Паризької угоди. Більш того, окремі штати (екологічні питання у США є прерогативою штатів, а не федерального уряду) заявили про прихильність до принципів низьковуглецевої економіки. Зокрема, штат Каліфорнія посилив вимоги щодо енергоефективності та викидів CO₂ автотранспортом, а, як заявив колишній

президент США Обама, «навіть якщо правила зміняться у Вашингтоні, жоден автовиробник не дозволить собі виробляти автомобілі, які не можна буде продати у Каліфорнії» [29].

Втім, не слід вважати, що рішення Трампа не вплине на міжнародну кліматичну політику. Міжнародні оглядачі зазначили, що порядок денний саміту G20 (Гамбург, 2017 р.), було суттєво кореговано під впливом США, причому, вважається, що зацікавлена у продовженні державної підтримки видобутку вугілля Німеччина також доклалася до цих змін. За даними [30] з попередньо підготовленого тексту спільної заяви зникли суттєві аспекти, що стосуються міжнародної кліматичної політики, та фактично було визнано, що проекти із застосуванням вугілля можуть вважатися чистими, що є для ЄС кроком назад.

Вrexit також є викликом для наступної кліматичної політики ЄС, оскільки Великобританія неодноразово ініціювала підвищення рівня амбітності завдань. Тепер баланс внутрішніх інтересів країн-членів може змінитися, зокрема, на користь прибічників збереження субсидій для вугільної промисловості (насамперед Німеччина та Польща), що може зашкодити іміджу ЄС у якості світового лідера.

Підбиваючи підсумки слід зазначити наступне:

1. Аналіз свідчить про важливість лідерства ЄС для забезпечення високого рівня амбітності кліматичних завдань та безперервності зусиль, започаткованих в рамках Кіотського протоколу і надалі втілених у зміст Паризької угоди.

2. Послідовна адаптація ЄС до геополітичних змін та запровадження цілісної власної кліматичної політики забезпечила збереження його лідерства на світовій арені впродовж 25 років, що минули з укладання Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату.

3. Шлях до забезпечення сталого розвитку та запобігання глобальної зміни клімату є складним як з огляду на технологічні та соціально-економічні

виклики, так і у сенсі політичного втілення, тож лідерство ЄС у цій сфері залишається важливим.

Список використаних джерел та літератури:

1. Paris Agreement / UNFCCC [Electronic Resource]. – Mode of Access: http://unfccc.int/files/home/application/pdf/paris_agreement.pdf /. – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.
2. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність” // Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017. № 605-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу. – <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456>
Дата звернення: 19 вересня 2017 р. – Назва з екрану.
3. Schreurs M. A. Multi-Level Reinforcement: Explaining European Union Leadership in Climate Change Mitigation/ M.Schreurs, Y.Tiberghien // *Global Environmental Politics*. – 2007 – №7. – P.19-46.
4. Bäckstrand K. The EU's role in climate change negotiations: from leader to ‘leadior’/ K.Bäckstrand, O.Elgröm // *Journal of European Public Policy*. – 2013. – №10. – P.1369-1386.
5. Oberthür S. Global Climate Governance after Cancun: Options for EU Leadership/ S. Oberthür // *The International Spectator*. – 2011. – №1. – P.5-13.
6. Gupta J. The EU’s Climate Leadership: Reconciling Ambition and Reality / J. Gupta, L. Ringus // *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* / J. Gupta, L. Ringus. –2001. – №1. – P. 281-299.
7. CO₂ time series 1990-2014. // European Commission. Joint Research Centre[Electronic Resource] – Mode of Access: <http://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=CO2ts1990-2014>. – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.
8. GDP Share of World Total (PPP) Data for All Countries // Economywatch. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.economywatch.com/economic->

statistics/economic-indicators/GDP_Share_of_World_Total_PPP – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

9. Oberthür S. Where to go from Paris? The European Union in climate geopolitics/ S.Oberthür // Global Affairs. – 2016. – №2. – P. 119-130.

10. Gupta J. Climate Change and European Leadership: A Sustainable Role for Europe? / J. Gupta, M. J. Grubb. – Dordrecht: Springer Netherlands, 2000. – 311 p.

11. Climate change mitigation technologies in Europe – evidence from patent and economic data // EPO/UNEP. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.epo.org/climate-europe> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

12. Renewables 2016 global status report. Key findings // REN21. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.ren21.net/status-of-renewables/global-status-report> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

13. Treaty on European Union. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992. – 260 p.

14. Council Decision of 25 April 2002 concerning the approval, on behalf of the European Community, of the Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change and the joint fulfilment of commitments thereunder. 2002/358/EC // EUR-Lex. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002D0358>. – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

15. Global Issue // COP6 Talks Collapse. September 04, 2001. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.globalissues.org/article/181/cop6-the-hague-climate-conference>. – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

16. Cléménçon R. The Two Sides of the Paris Climate Agreement/ R.Cléménçon // The Journal of Environment & Development. – 2016. – №1. – P.3-24.

17. Liverman D. M. Conventions of climate change: constructions of danger and the dispossession of the atmosphere/ D.Liverman // Journal of Historical Geography.

– 2009. – №2. – P. 279–296.

18. Text of a Letter from the President to Senators Hagel, Helms, Craig, and Roberts (March 13, 2001) // Whitehouse Archives. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/03/20010314.html> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

19. Presidency Conclusions 7224/1/07 REV 1 // Council of the European Union. [Electronic Resource] – Mode of Access: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.pdf – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

20. Climate Action: 2020 climate & energy package // European Commission. [Electronic Resource] – Mode of Access: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en. – Last Access: September 19, 2017. - Title from the Screen.

21. Skovgaard J. EU climate policy after the crisis/ J.Skovgaard // Environmental Politics. – 2013. – №1. – P.1-17.

22. Climate and Energy Country Profiles - Key Facts and Figures for EEA Member Countries. EEA Technical report 17/2013. – Copenhagen: European Environment Agency, 2013. – 178 p.

23. Decision № 406/2009/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the effort of Member States to reduce their greenhouse gas emissions to meet the Community's greenhouse gas emission reduction commitments up to 2020 //EUR-Lex. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009D0406> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

24. Hedegaard C. Why the Doha climate conference was a success / C.Hedegaard. //The Guardian. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.theguardian.com/environment/2012/dec/14/doha-climate-conference-success> . – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

25. Marrakech climate conference: world forging ahead on climate action // European Commission. [Electronic Resource] – Mode of Access: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3841_en.htm – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

26. Clean Energy for All Europeans. COM (2016) 860 final // European Commission. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-860-F1-EN-MAIN.PDF>. – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

27. Revision of the emissions trading system: Council agrees its position // Council of the European Union. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/02/28-ets-revision/> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

28. UN officially notified of US intention to withdraw from Paris climate pact // United Nations. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=57314#.WZPs0dJJa00> . – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

29. Stefanini S. On climate change, who needs Donald Trump? / S.Stefanini // POLITICO. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.politico.eu/article/donald-trump-paris-climate-deal-decision-doesnt-matter/> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

30. Neslen A. Germany 'massively weakened' draft G20 climate plan to appease Trump / A.Neslen // Climate Home - climate change news. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.climatechangenews.com/2017/06/29/germany-massively-weakened-draft-g20-climate-action-plan-appease-trump/> – Last Access: September 19, 2017. – Title from the Screen.

References:

1. UNFCCC (2015) *Paris Agreement* [Online] Available from: http://unfccc.int/files/home/application/pdf/paris_agreement.pdf (Accessed:

September 19, 2017)

2. ROZPORIADZHENNIA KABINETY MINISTRIV UKRAINI (2017) *Pro skhvalennia Energetychnoi strategii Ukraini do 2035 roku "Bezpeka, energoefektyvnist, konkurentospromozhnist"* [Online] Available from: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250250456> (Accessed: September 19, 2017)
3. SCHREURS, M. A., TIBERGHIE, Y. (2007) Multi-Level Reinforcement: Explaining European Union Leadership in Climate Change Mitigation. *Global Environmental Politics*. 7(4). P.19-46.
4. BÄCKSTRAND, K., ELGSTRÖM, O. (2013) The EU's role in climate change negotiations: from leader to 'leadator'. *Journal of European Public Policy*. 20 (10). P.1369-1386.
5. OBERTHÜR, S. (2011) Global Climate Governance after Cancun: Options for EU Leadership. *The International Spectator*. 46(1). P.5-13.
6. GUPTA, J. & RINGUS, L. (2001) The EU's Climate Leadership: Reconciling Ambition and Reality. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*. 1. P.281–299.
7. EC JRC. (2015) *CO₂ time series 1990-2014*. [Online]. Available from <http://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=CO2ts1990-2014> (Accessed: September 19, 2017)
8. ECONOMYWATCH. (2016) *GDP Share of World Total (PPP) Data for All Countries*. [Online]. Available from http://www.economywatch.com/economic-statistics/economic-indicators/GDP_Share_of_World_Total_PPP (Accessed: September 19, 2017)
9. OBERTHÜR, S. (2016) Where to go from Paris? The European Union in climate geopolitics. *Global Affairs*. 2(2). P.119-130.
10. GUPTA, J. & GRUBB, M.J. (2000) *Climate Change and European Leadership: A Sustainable Role for Europe?* Dordrecht: Springer Netherlands.
11. EPO/UNEP. (2016) *Climate change mitigation technologies in Europe –*

evidence from patent and economic data. [Online] Available from: <http://www.epo.org/climate-europe> (Accessed: September 19, 2017)

12. REN21. (2016) *Renewables 2016 global status report. Key findings.* Paris: Renewable Energy Policy Network for the 21st Century. [Online] Available from: <http://www.ren21.net/status-of-renewables/global-status-report> (Accessed: September 19, 2017)

13. *Treaty on European Union* (1992) Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

14. EUR-LEX. (2002) *Council Decision of 25 April 2002 concerning the approval, on behalf of the European Community, of the Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change and the joint fulfilment of commitments thereunder.* 2002/358/EC [Online]. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002D0358> (Accessed: September 19, 2017)

15. GLOBAL ISSUES. (2001) *COP6 Talks Collapse.* [Online] Available from: <http://www.globalissues.org/article/181/cop6-the-hague-climate-conference> (Accessed: September 19, 2017)

16. CLÉMENÇON, R. (2016) The Two Sides of the Paris Climate Agreement. *The Journal of Environment & Development.* 25(1). P.3-24.

17. LIVERMAN, D. (2009) Conventions of climate change: constructions of danger and the dispossession of the atmosphere. *Journal of Historical Geography.* 35 (2). P.279–296.

18. WHITEHOUSE ARCHIVES. (2001) *Text of a Letter from the President to Senators Hagel, Helms, Craig, and Roberts (March 13, 2001).* [Online] Available from: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/03/20010314.html> (Accessed: September 19, 2017)

19. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. (2007) *Presidency Conclusions.* 7224/1/07 REV 1. [Online] Available from: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.p

- df (Accessed: September 19, 2017)
20. EUROPEAN COMMISSION. (2007) *Climate Action: 2020 climate & energy package*. [Online] Available from: https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_en (Accessed: September 19, 2017)
  21. SKOVGAARD, J. (2013) EU climate policy after the crisis. *Environmental Politics*. 23(1). P.1-17.
  22. EEA (2013). *Climate and Energy Country Profiles — Key Facts and Figures for EEA Member Countries*. EEA Technical report 17/2013. Copenhagen: European Environment Agency.
  23. EUR-LEX. (2009) Decision № 406/2009/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the effort of Member States to reduce their greenhouse gas emissions to meet the Community's greenhouse gas emission reduction commitments up to 2020. [Online] Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32009D0406> (Accessed: September 19, 2017)
  24. HEDEGAARD, C. (2012) Why the Doha climate conference was a success. *The Guardian*. [Online]. 14th December. Available from: <http://www.theguardian.com/environment/2012/dec/14/doha-climate-conference-success> (Accessed: September 19, 2017)
  25. EUROPEAN COMMISSION. (2016) *Marrakech climate conference: world forging ahead on climate action*. [Online] Available from: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3841_en.htm (Accessed: September 19, 2017)
  26. EUROPEAN COMMISSION. (2016) *Clean Energy for All Europeans*. COM (2016) 860 final. [Online]. Available from: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-860-F1-EN-MAIN.PDF>. (Accessed: September 19, 2017)
  27. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. (2017) *Revision of the emissions*

- trading system: Council agrees its position.* [Online] Available from: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/02/28-ets-revision/> (Accessed: September 19, 2017)
28. UN. (2017) *UN officially notified of US intention to withdraw from Paris climate pact.* [Online]. Available from: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=57314#.WZPs0dJJa00> (Accessed: September 19, 2017)
29. STEFANINI, S. (2017) *On climate change, who needs Donald Trump? POLITICO* [Online]. 2nd June. Available from <http://www.politico.eu/article/donald-trump-paris-climate-deal-decision-doesnt-matter/> (Accessed: September 19, 2017)
30. NESLEN, A. (2017) *Germany 'massively weakened' draft G20 climate plan to appease Trump.* [Online]. Available from <http://www.climatechangenews.com/2017/06/29/germany-massively-weakened-draft-g20-climate-action-plan-appease-trump/> (Accessed: September 19, 2017)

Volodymyr Shatokha,

Doctor of Technical Sciences, Professor

National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro

HISTORIC CONTEXT OF EUROPEAN UNION LEADERSHIP IN CLIMATE CHANGE MITIGATION

***Abstract.** The role of European Union in defining of the international climate change mitigation policy was studied in the historic context of overcoming the differences in the approaches to reaching the sustainable development targets among the EU, the USA, China and some other influential countries. It has been shown that currently the processes of climate policy definition became more polycentric than in 1992, when the UN Framework Convention on Climate Change was signed. The ability to adjust to a new context, to build coalitions and to reach compromise with*

the wide range of international actors has been crucial for maintaining the EU's influence on definition of the international climate change mitigation policy. Despite not always supportive internal and external factors, during a quarter of century the EU has managed to maintain its leadership and many times helped to enhance the ambition of global climatic targets by establishing the high level of own commitments and implementing relevant policy instruments. The EU and its members played a decisive role in ensuring of the non-interruptive international climate action during implementation of the Kyoto Protocol and in setting of the Paris Agreement which will define climate regime after 2020. Mitigation of climate change is a complicated task not only in terms of technology and socio-economic aspects but also with respect to policy implementation. Therefore the EU leadership in this sphere remains very important.

Keywords: *European Union, leadership, climate change mitigation, greenhouse gases, Kyoto Protocol, Paris Agreement*

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

ЄВРОПЕЙСЬКІ ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

2017 – № 8

Редакційна колегія:

Голова редколегії – доктор історичних наук, проф. Машевський Олег Петрович

Заступник голови редколегії – доктор історичних наук, проф. Мартинов Андрій Юрійович

Заступник голови редколегії – кандидат історичних наук, доц. Купчик Олег Романович

Відповідальний секретар – кандидат історичних наук, ас. Пількевич Вікторія Олександрівна

Комп'ютерна верстка: Мінгазутдінова Галина Ігорівна

Автори статей несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей. Тексти подаються в авторській редакції.